

FEKETE BODZAFA

Ki ne ismerné ezt a jellegzetes, kellemes illatú növényt, mellyel úton-útfélen találkozhatunk? A magyar népi gyógyászatban a kamilla mellett a leggyakrabban használt gyógynövény. A cigányasszonyok minden részét használták gyógyításra: virágát, termését, levelét, kérgét és gyökerét. Fáját bútorok alapanyagaként nem szokták felhasználni, de könnyű megmunkálhatóságának köszönhetően használati tárgyak készülnek belőle.

ÁLTALÁNOS JELLEMZÉS

A fekete bodza, vagy festőbodza (*Sambucus nigra*) a bodza (*Sambucus*) nemzetség egyik, a Kárpát-medencében is elterjedt faja.

ELTERJEDÉS, ÉLŐHELY

Egész Európában előfordul. Gyakorisága annak köszönhető, hogy kitűnően alkalmazkodott az emberi beavatkozások peremlein kialakuló másodlagos élőhelyek feltételeihez. Rendszeresen megtalálhatjuk az árokpartokon, útszéleken, az akácokban, a bolygatott „romtalajokon”, az erdőszéleken és – mivel a szennyezett levegőt jól tűri – a városokban is.

Fontos ökológiai szerepe, hogy gyorsítja a szukcessziót: gyorsan bomló avarja és árnyaló hatása segíti a vegetáció felújulását.

A régi időkben a bodzacserje a házi istenek lakhelye volt, ezért a mai napig szívesen ültetik a parasztudvarokban az istálló vagy a csűr oldalfalához, ugyanakkor az Őrségben azt is tartják róla, hogy ha bodza nő a ház mellett, belecsaphat a villám.

ALAKI JELLEMZŐK

3–7 méter magasra megnövő kis fa, elágazó szárral, szemölcsös,

kellemetlen illatú kéreggel, amely fiatalon zöld, később szürkésbarna. Fiatal ágai belül puhák, szivacsosak, idősebb korra fásodnak meg. Levellei keresztben átellenesek, páratlanul szárnyasan összetettek, általában öt levélből állnak, elérhetik a 40 cm-es hosszúságot is. A levelek 10 cm hosszúak, hegyes csúcsúak, szélük fűrészkes, fonákjuk világoszöld, fénylő. Májusban–júniusban hozza nagy, lapos, 10–25 cm átmé-

rőjű bogernyőit, amelyeket piciny sárgás-fehér virágok alkotnak. A virágok sugarasan szimmetrikusak, ötszirmúak. Igen jellegzetes, sajátos illata van. Szárítás után a virágok megsötétednek és illatuk is megváltozik. Termése csonthéjas bogyó, fényes, fekete, vékony héjú, ragadós. Augusztus végén – szeptemberben érik. Íze savanykás.

A fává növekvő példányok ritkák: hazánkban csak a legkedvezőbb

termőhelyeken (hegylábi törmeléken, patakok mentén, mérsékelt klímájú, de napfényes helyeken, tápanyagdús talajon) fordulnak elő. A több méter magas bodzafák több évtizedesek; némelyik száz évnél is öregebb.

TULAJDONSÁGOK

Fája likacsgyűrűs, sárgásfehér, kemény, de könnyen megmunkálható.

FELHASZNÁLÁSA

Fiatal hajtásai a vastag, szivacsos bélszövet miatt törékenyek. Ahogy az ágak idősödnek, a belső bélüreg nem tágul, és azt hosszú, rugalmas és szilárd rostokból álló, egyenes szálfutású farész veszi körül. Ez az oka annak, hogy a

legkiválóbb, szilárd és tartós, kellemes tapintású ásó- és lapátnyeleket a többéves, egyenes bodzahajtásokból készítették. Hasonló okokból nagyon régóta fűvös hangszereket: furulyát, tilinkót, kavalt is készítenek a bodza ágaiból. A régi kovácsműhelyekben a bélszövetétől megszabadított bodzahajtást használták fűjtató készítéséhez (a kivett bél pedig kiváló gyújtós volt). A halászkok általában bodzából készítették a hálóvarró tűt. Egyes források (Roger Asham: Toxophilus) a bodzát, mint a nyílveszőkészítésre alkalmas fát említik. A szintetikus festékek feltalálása előtt fontos festőnövény is volt: a

bogyóból különböző adalékanyagokkal barna, kék, ibolya, bíbor és fakókék, a levelekből pedig zöld festékanyagot készítettek.

APRÓ PRAKTIKÁK

Ha a fatárgyat bodzalevél főzetével mossuk le, nem fogja később megtámadni a szú.

A leforrázott levelek levét bőrre kenve távol tarthatjuk a kellemetlen rovarokat.

Bodzalevél főzetével permetezzük le a növényeket, így távol tarthatjuk tőlük az élősködőket.

Komposztálóba tegyünk apróra vágott bodzaágakat, így tápanyagban gazdagabb és káros rovaroktól mentes „földet” fogunk kapni.

Forrás:

wikipédia, famuves.hu, <http://www.bozotmives.hu/article/Fekete-bodza>

A képek forrása:

<https://www.etsy.com/>
<https://www.ebay.co.uk/>